

ЛИЦАР УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА

ОЛЕСЮ ГОНЧАРУ — 75

Данило КОНОНЕНКО

МОВ ТРОНКА
У СТЕПАХ...

Коли цвітіння настає пора,
Коли весна
смичком струмка загреє,
Тоді ми з днем народження вітам
Славетного Олеся Гончара!

Олесь Гончар — сунійна Україна,
Любов пречиста.

По духу, вірний правник Кобзаря,
Великий син великої родини.

Він наш увесь.
Він твій митець і май.
Улюбленець українського народу.
Він — відління думок його і мрій,
Палкий роборик правди і свободи.

Він порохом важких діроп пропах,
Він — із тривог і болю.
Весь — неспокій!

Його душа, моя тронка у стелах,
Його душа — Собор надій високих!

Ущух Циклон. Та вогник — пломеніти.
І Бригантину в мандри вишуває,

До Берега Любові завертає,
Де майстер і тривожи — й не спить!

Бо вже ж цвітіння настає пора,
бо вже весна
на кобзі сонця грає...

Вся Україна славити і вітав
Свого Сівія —

Олесь Гончар!

ЯК СУДИЛИ «СОБОР»

Я тоді вінівся у школі, писав вірші, які час від часу надсидали до наших газет — районної «Радянська Тарія» (співаче Чаплінка) та обласної «Ленінський пропіор». Один раз на тиждень навідувався до редакції районної газети, де з нами, юнкорами та постами-пояквіками, дуже уважно працювали. Отож одного такого дня я приходив до редакції, як містилась на першому поверсі у будинку райкому партії.

Мене одразу вразила кількість лягкових машин і «робінів», що стояли на площі біля райкому. «Дивно, — подумалася, — наче про племену не повідомляються».

Відразу ж — метуща і біганина, «Зарза, Сашко, не до тебе», — сказав закоптаній відповідальний секретар, прямуючи сходами до актового зали. Не знаю чому, але і я пішов туди. Двері залу були відчинені, і там вже грижіло: «Паскіль» на нашу соціальну діленість, «Гончар написав брудну інакше на наші партійні кадри», «Цю книгу треба зібрати, спалити і віднести».

Виявилось, що тут вільбувається судильща під щільно видимим романом Олеся Терентійовича Гончара. Цей твір смартельно налаяв можновладців своєю сміливістю.

Олександр КУЛІК,
голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка.

НАЙДОРОЖЧИЙ АВТОГРАФ

Пригадується 1974 рік. Олесь Терентійович прийшов на зустріч з читачами, яка відбувалася в обласному будинку вчителя. Це був надзвичайно ванійний для нього час, бо компартійна кампанія розгорнула шалене цвітіння на письменництва з романом «Собор». Тільки було заборонено і вилучено з продажу. Та мені почастіше у глухому селі пригадати це чудові кількісні видання ще у 1988 році, до того, як почалася кампанія щельмування.

Як завжди Гончар він не вимушені і довіри відповісти на зустріч з читачами. Після зачленення вечора до нього почали підходити люди за автографами з «Пропагонізм», «Троїкою», «Перекопом»... А я з трепетливим

Василь БОГУЦЬКИЙ.

НЕЗАБУТНЯ ЗУСТРІЧ

Слово Олеся Гончара заявлялося з Олесем Терентійовичем навколо відгуків, бо воно людина і чесне. Воно віновало правду про трагічну сторінку нашої недавньої історії, змусило сучасника вимістити над тим, як за тодішньої нивелізації зберегти соціальну свідомість.

Справжнім оздовбиєм пропинуло війну став для нас, тодішніх студентів Кримського педагогічного інституту, роман «Лодія і зброя», який почався друком на початку 60-х років. Ним зачітувалася на лекціях, в угорточках на Студентській, і в гуртожитіях на кафедрі філології, які тоді працювали під керівництвом професора Гончара.

Саме цей гурток і запропонував у травні 1962 року, коли Олесь Терентійович приїхав до Криму, запростити до членства в аудиторіях, і в угорточках на кафедрі філології, які тоді працювали під керівництвом професора Гончара. Не раз мені застіяло зустрічатися з письменником, чисто з добрію людинкою, якою багато його творів з автографами. Але цей для мене найдорожчий. Бо наявіть у тому ж страшному морозі 1971 року вірювало, що прийде час, коли критика скресе і наша Україна стане вільною.

Саме цей гурток і запропонував у травні 1962 року, коли Олесь Терентійович приїхав до Криму, запростити до членства в аудиторіях, і в угорточках на кафедрі філології, які тоді працювали під керівництвом професора Гончара. Не раз мені застіяло зустрічатися з письменником, чисто з добрію людинкою, якою багато його творів з автографами. Але цей для мене найдорожчий. Бо наявіть у тому ж страшному морозі 1971 року вірювало, що прийде час, коли критика скресе і наша Україна стане вільною.

Василь БОГУЦЬКИЙ.

ВЕЛИКЕ ТУТ НЕБО...

Я не маю честі належати до близьких друзів Олесі Терентійовича Гончара, будучи лише одним з численних шанувальників його таланту. Та перед ними у нас є скромна, нічим не застежена перевага; я — один з уже небагатьох, хто пам'ятає свого дітишнього ювілея, 18-річним студентом Харківського училища журналістики. На жаль, мало що можу пригадати про студентську юності письменника, бо винеслися ми на різних курсах. Він здійснив випускництвом, а залізним першокурсником. Але цього скромного студента знало все училище: вже тоді Олесь відповідав публікувалися в студентській газетотворці «Кадри преси».

Та про це мова нічче, а раза сканку кілька слів про «Гончара з Кримом», та він часто буде не гостем, а груднівником. Підлітки по честолідстві стелового Криму, зустрічі з туди-туди, «агаузували його вранціями, давали творчу спогад, приносили радість пізнання духовного світу людей, що

згодом ставали прототипами літературних персонажів.

Дуже засмучився Олесь Терентійович, коли я сповісив його про трагічну смерть відомого в області чабана з Фороського району Івана Барана. Це була колоритна постаття, як цілком ймовірно, що ліквідатори кримського підпілля відібрали з підлітка.

Кримські мотиви пронизують не лише «Гронко», «Таврію» чи «Перекоп». Навіть «Собор» несподівано штурмом залияв Криму. Гадако, юнілір скрепивши крілаті фрази, які він вів в уставом номенклатурного, за висловом одного з персонажів Гончара, лободовані. Та шофер, який згодом зупинився з тим, що він міг відповісти на запитання про газетного училу на «Кадри преси».

Однакоже, як і він, як і всі письменники, які відповіли на запитання про газетного училу на «Кадри преси», «Зустрічів біля річки»

добалася ваша доповідь, але ви вже дуже погано відповіете про гуманізм і мало про комунізм».

До речі, «Собор» писався в Ялтинському будинку творчості. Саме на той час приїхала моя перша кримська зустріч з Олесем Терентійовичем. Як член Комітету по Державних преміях він мав познайомитися з тоді санаторійним корпунком піонергарбору «Морський» в «Артеку», авторів якого висунули Шевченківську премію.

Однакоже, як і він, як і всі письменники, які відповіли на запитання про газетного училу на «Кадри преси», «Зустрічів біля річки»

розкривається багато таємничого минулого, якщо не буде лінгвістичного...

Потім ми заїхали до «Артеку». Нікого не турбуючи з адміністрацією, Гончар уважно оглянув досить модерну архітектурну споруду і тихо, непомітно залишив територію дитячої дівчинки.

На зворотному шляху ми згадували студентські роки. І тут я же раз був вражений скромністю Олесі Терентійовича. На моє запитання, чи пам'ятав він свою оповідь «Містер Останчуко», він відповів, що він вже не пам'ятає, як він відповів на речі «Містеріознавців» з єврейськими рукавицями. Якщо все це правда, то можна лише дивуватися громадянською міжності молодого автора.

Про землю Таврії Гончаром мовлено в «Перекопі»: «Більке тут небо над людиною». Хочеться вірити, що велике кримське небо панує над землею міжнім, і на древній землі пануватиме та людська згода, що Ілларіон провів відповідно до цього землі відповідно до землі.

Володимир ШАХНОК.

Крим, 1973 рік.

НАРОДЖЕНИЙ ДЛЯ ЛЮБОВІ

П'ятдесят п'ять років відомий Олесь Терентійович Гончар письменником з життям і прагненням свого народу, а також підлітком використаною країнами надбаній світової культури та літератури він приніс історіям, та і дослідникам, творчості самого Олесі Терентійовича.

«Шановний Олесь Терентійович! Щиро вітаємо Вас, людину, яка пройшла в солдатській шинелі, вогненними дорогами Європи, з 75-річчям. Великих Вам творчих успіхів. Слава Україні!

За дорученням Спілки офіцерів України Сімферопольського військового військового будівельного училища полковників А. П. Дудер, підполковники О. А. Чемеринко, Г. В. Верес.

ЖИВИТЕ ДОЛГО,
МАСТЕР И УЧИТЕЛЬ!

Очень ли важко, сколько лет человеку, если он владеет самой сокровенной тайной бытия — тайной Слов? Истинный Мастер — в свое время, хотя и постоянно преодолевает его в своем творчестве.

Если все же говорить о возрасте, то Олесь Гончар — из поколения наших отцов. Однако в культурном пространстве он рядом с поколением наших и наших детей. Потому что истинные духовные ценности, которые рождает художник, делают его современником многих.

Сейчас, когда вокруг хаоса, когда темные силы взвидають измы, стараются наши моральные устои, вспоминают о величии и чистоте творчества Гончара. Вокруг сегодняшней смеси разрушения, она утверждает: это гнилая ложь, что наши отцы и деды жили зря. Если бы это было так, то мы в этой жизни не имели бы права на существование.

Человек нравственого, духовного, при любых обстоятельствах, правдивых и ріжимах остається собою. В этом суть многих героев произведений Олесі Гончара. Они любят, защищают страну от фашистской чумы, остаются человеческим достоянием и, значит, живут не даром.

Я уважаю проще Олесі Гончара не только за глубоко нравственную ткань, но и за неповторимость красок. Творчество Гончара — это огромный материк украинской и общеславянской культуры, материк, к которому еще не раз и не одно сорце прильєт в поисках жизненных сил.

Олесь Терентьевич не только Мастер, но и Учитель. Во многих местах Украины живут те, кому он помог обрести творческие крылья, научил не бояться отважных выражений. Поэтому так много хороших, сердечных слов услышат он в эти дни.

Говорю эти слова и я: СПАСИБО, МАСТЕР И УЧИТЕЛЬ ЖИВИТЕ ДОЛГО, РАДУЙТЕ НАС СВОИМ МНОГОЦВЕТНЫМ СЛОВОМ!

Світлана ЯГУПОВА,
писательница.

ВЕРНОСТЬ СВОЕМУ ЗНАМЕНИ

«Сегодня Олесь Терентьевич Гончар слышит много лестных слов. Сегодня его называют знамением украинской литературы. Но всегда ли мы помним, как тяжело бывает (в таком смысле) держать драконом этого знамени?

Вот одно такое воспоминание. Конец 1971 года. Олесь Гончар приехал в Крым. Я беру у него интервью. Гончар сдержан, сконфуз, сконфуз на восторг насчет тогдашнего состояния украинской литературы. Зато впереди — відкриті вікна.

Первая. Незавидно он с Чингизом Айтматовым вернулся из США — как плохо знают и «различают» там в лицо украинскую или киргизскую литературу! Для них вся она скопом — «русская». И вторая реальна. Как замечательно передал духовное родство испанского и украинского народа Никола Лукаш в своих блестящих переводах из «Порки».

Обычно ситуация читателя после громобойного «антинационального» плenumа Союза писателей Украины 1970 года было по меньшей мере «немодно», в общем-то — прямо опасно. А полиглот Никола Лукаш, гордость цеха украинских переводчиков XX века, будет очень скоро, в 1973 году, исключен из Союза писателей за поддержку арестованного И. Дзюбы — вынужденного министра культуры, тодішнього борца за національне достоинство все теж же украинской культуры.

Только две реальности. Идет 1971 год. Весь тираж романа Гончара «Собор» не так давно пущен под нож Гончара не трогают так, как Дзюбу, но вокруг него — колко осади вождя, ожидання «идеологической ошибки». И вот — Гончар защищает. Но не себе, а товарищу по перу и, следовательно, все украинское С

